

God keert alles om

Preek

Noorderlicht
ROTTERDAM
dienst

Dienst zondag 7 juli 2024
ds. Niels de Jong

Preek

Dienst zondag 7 juli 2024, voorganger: ds. Niels de Jong

God keert alles om

Bijbellezing: Ester 7: 1 - 8: 8

In bijna ieder goed verhaal, of dat nu in een boek is, een film of een serie, heb je een of meerdere plotwisselingen. Alles wordt ineens anders en de situatie keert zich, vaak vanwege een slimme, snelle of sterke held of heldin. In het bijbelboek Ester zijn er ook meerdere plotwisselingen – met name door de acties van Ester en Mordechai, de heldin en held van dit hele verhaal. De echte plotwisseling zit in hoofdstuk 7 en 8. Ester is hiervoor naar de koning gegaan en ze heeft verzocht om een etentje met de koning en Haman, de kwade genius achter het plan om alle Joden in het Perzische Rijk om te brengen. Bij dat etentje vraagt ze om nog een etentje de volgende dag om dan haar echte verzoek te doen.

In de Bijbelse verhalen zijn er dus ook vaak omkeringen en plotwisselingen, maar niet zozeer dankzij een slimme, snelle of sterke held of heldin. Natuurlijk spelen zulke figuren geregeld een rol, maar veel vaker is het ondanks de inzet van struikelende, bange en aarzelende figuren heen. En bijna altijd is het ergens God die voor de beslissende ommakeer zorgt. Want als God zich ermee begint te bezig te houden, keren de dingen zich ten goede. Daarom zou je als samenvatting van de bijbel zelfs deze zin kunnen gebruiken: God keert alles om.

Het is de titel van een lied 'God keert alles om' - een mooi lied wat mij betreft, eentje die de spijker op de kop staat. Want dat God zo is, is een dikke rode draad door de Bijbel. Om zomaar een paar grote voorbeelden te noemen. Abram en Sara, decennialang kinderloos – uit hen komt een groot volk voort, waar God zich doorheen laat kennen. Of – ander groot verhaal - de slavernij van de Israëlieten in Egypte wordt door Gods ingrijpen omgedraaid in een grootse bevrijding. Of neem een andere hoofdpersoon van de bijbel – David. Deze herdersjongen, het bijna vergeten kind van zijn vader, die als man keer op keer faalt, wordt de voorbeeld-koning in de Bijbel. En de grootste omkering van God in de Bijbel is nog wel die van Jezus Christus – deze bespote, machteloze, verliezende, lijdende man sterft een schandalige dood aan het kruis, maar wordt opgewekt uit de dood en gegeven alle macht in hemel en op aarde. En dit is nog maar een kleine greep uit de vele, vele, vele voorbeelden, kleine en grote, dat als God zich ermee gaat bemoeien – via een woord, een ingrijpen, een roeping, een wonder, een moedige daad van een enkeling of een toevallige samenloop van omstandigheden of hoe dan ook - opeens alles anders wordt. Alles in een ander licht komt te staan. God keert alles om.

In de Bijbelse verhalen zijn er dus ook vaak omkeringen en plotwisselingen, maar niet zozeer dankzij een slimme, snelle of sterke held of heldin. Natuurlijk spelen zulke figuren geregeld een rol, maar veel vaker is het ondanks de inzet van struikelende, bange en aarzelende figuren heen. En bijna altijd is het ergens God die voor de beslissende ommekeer zorgt. Want als God zich ermee begint te bezig te houden, keren de dingen zich ten goede. Daarom zou je als samenvatting van de bijbel zelfs deze zin kunnen gebruiken: God keert alles om.

Het is de titel van een lied 'God keert alles om' - een mooi lied wat mij betreft, eentje die de spijker op de kop staat. Want dat God zo is, is een dikke rode draad door de Bijbel. Om zomaar een paar grote voorbeelden te noemen. Abram en Sara, decennialang kinderloos - uit hen komt een groot volk voort, waar God zich doorheen laat kennen. Of - ander groot verhaal - de slavernij van de Israëlieten in Egypte wordt door Gods ingrijpen omgedraaid in een grootse bevrijding. Of neem een andere hoofdpersoon van de bijbel - David. Deze herdersjongen, het bijna vergeten kind van zijn vader, die als man keer op keer faalt, wordt de voorbeeld-koning in de Bijbel. En de grootste omkering van God in de Bijbel is nog wel die van Jezus Christus - deze bespottende, machteloze, verliezende, lijdende man sterft een schandalige dood aan het kruis, maar wordt opgewekt uit de dood en gegeven alle macht in hemel en op aarde. En dit is nog maar een kleine greep uit de vele, vele, vele voorbeelden, kleine en grote, dat als God zich ermee gaat bemoeien - via een woord, een ingrijpen, een roeping, een wonder, een moedige daad van een enkeling of een toevallige samenloop van omstandigheden of hoe dan ook - opeens alles anders wordt. Alles in een ander licht komt te staan. God keert alles om.

Het Bijbelboek Ester, zo zou je kunnen zeggen, is ook één grote onderstropping van dit thema, deze gedachte dat God alles omkeert. Er zijn heel veel voorbeelden uit dit bijbelboek te noemen, maar als we ons beperken tot het gedeelte wat we gelezen hebben, dan zien we dit thema ook voortdurend. De hoogmoedige Haman wordt diep vernederd. Hij die een enorme opgang had gemaakt, opgeklommen tot 2e man van het rijk, zijn ondergang is snel en verschrikkelijk. Haman die de gunst van de koning had, hem valt de uitzinnige woede van de koning ten deel. Haman die het voor elkaar kreeg dat alle Joden gedood konden worden, moet zelf smeken om genade bij een Jodin; Haman die had bedacht dat alle bezittingen van de Joden buitgemaakt konden worden - al zijn bezittingen worden het eigendom van een Joodse koningin. Hij die anderen wilde ombrengen, wordt zelf omgebracht. En de rollen van Haman en Mordechai worden omgekeerd. Eerst leek Haman de machtige en Mordechai ten dode opgeschreven; aan het eind van het verhaal is het precies andersom, want nu heeft Mordechai de zegelring van de koning, oftewel kan hij in naam van de koning tot actie overgaan. Mordechai gaat gelijk tot actie over - hij laat een nieuwe brief uitgaan, waardoor de situatie van de Joden in het Perzische Rijk van 'ten dode opgeschrevenen' verandert, waardoor zij juist verlost worden van hun vijanden. De ommekeer gaat snel. Het was zo'n anderhalve maand geleden dat de verschrikkelijke brief in het Perzische Rijk was rondgegaan, waarin een dag was afgekondigd dat alle Joden straffeloos konden worden omgebracht en hun spullen buitgemaakt. Voorafgaand aan het eerste diner zag alles er bijzonder slecht uit - voor Mordechai in het bijzonder, maar ook voor Ester en alle Joden. Maar na het tweede diner, een dag later, is alles anders geworden. De kansen gekeerd, rollen omgedraaid. Want als God zich ermee begint te bemoeien, dan keren de dingen zich ten goede. Maar goed, is dat niet te snel geconcludeerd? Want bij al deze omkeringen wordt Gods naam niet genoemd... Nergens wordt gezegd dat God dit doet of hier zelfs maar de hand in heeft. Zelfs niet achteraf wordt ook maar een verwijzing gemaakt naar God. Dat is allemaal waar - maar de schrijver van dit verhaal in het boek Ester geeft toch allerlei signalen dat God erachter zit. Het zijn wat verborgen signalen - alsof hij wil zeggen: zo duidelijk is het vaak ook weer niet dat God achter de dingen zit, maar als je goed kijkt, kun je het toch opmerken.

En als we die signalen zien, dan helpt dat ons. Want dan kunnen wij in onze tijd ook de signalen opmerken dat God toch bezig is. En ik weet niet of je dat herkent – maar dat kan toch soms lastig zijn om te zien... En je kunt er zomaar aan gaan twifelen of God wel werkt, zeker als God en Gods werk in je omgeving niet vaak genoemd worden. En ook als je niet twijfelt aan God, als je behoorlijk *steady* gelovig bent, dan is het ook nog niet altijd zo duidelijk waar God nou werkt, want Hij lijkt nogal eens in het verborgen te werken. En daarom: de vier signalen vanuit het Bijbelboek Ester.

Het eerste signaal is dat het hier toch weer over de Joden gaat – zoals in zoveel verhalen in het Oude Testament. En in die eerdere verhalen was steeds weer te lezen hoe God zich met dit volk verbonden had en hoewel dit volk zich steeds weer in de problemen kwam, dat God hen dan telkens weer tegemoetkwam en dan uitkomst had gegeven, redding gebracht. En als het bijbelboek Ester dan over de Joden begint te spreken en vertelt van het grote gevaar dat hen bedreigt, dan is dat voor een bijbellezer al het signaal om op te letten, om zich af te vragen: Zou God toch weer ingrijpen en redding brengen - zoals hij dat al zo vaak had gedaan? En als de kansen voor de Joden in het Bijbelboek Ester zich inderdaad plotseling keren, dan ligt de conclusie voor de hand: 'inderdaad, God heeft dit volk weer gered'.

Het tweede signaal. Mensen lijken zich steeds wel bewust van Gods betrokkenheid bij zijn volk. Soms ook onverwacht, zoals de vrouw van Haman opeens zegt dat zijn vernedering vast het begin is van zijn verlies, omdat hij is opgestaan tegen de Joden. En Mordechai lijkt te suggereren dat God de joden opnieuw zal helpen, als hij zegt dat als Ester niet in actie zal komen, er dan wel uitkomst en redding wel van een andere kant komen. Blijkbaar is dat wat hij geleerd heeft van de geschiedenis van zijn volk. En de Joden die in hoofdstuk 4 gaan vasten lijken ook het vertrouwen te hebben dat als er gevestigd en gebeden gaat worden, dingen zomaar kunnen gaan veranderen. Zo laat de schrijver van het Bijbelboek Ester steeds weer mensen aan het woord die besef van God hebben, besef van Gods daden en besef van dat door bidden tot deze God dingen anders kunnen worden.

Het derde signaal in het Bijbelboek is dat er wel heel veel toevalligheden zijn, alsof er iemand is die er de hand in heeft, een onzichtbare macht die bijstuurt, meestuurt. Er zijn meer van die toevalligheden te noemen, maar laat ik alleen die van ons verhaal noemen. Precies tussen die twee diners van Ester in, kan de koning niet slapen. En precies dan laat hij voorlezen uit de kronieken. En precies dan wordt er voorgelezen over Mordechai en hoe hij zijn gouden tip had geleid tot het vrijdelen van een aanslag op de koning. En precies is Haman dan in de buurt en precies Haman moet dan deze Mordechai gaan eren. Het is allemaal wel heel toevallig. Alsof er iemand op onzichtbare manier meestuurt, bijstuurt, regisseert.

Het vierde signaal hebben we al eerder besproken – dat de dingen zich ten goede keren. Dat is typisch de God van de Bijbel, dat Hij dingen ten goede keert. En dat dit in het Bijbelboek Ester gebeurt, is een teken van Gods werkzaamheid. Het is ook in lijn met wat later in het Nieuwe Testament ook als volgt wordt gezegd: dat God alle dingen doet meewerken ten goede voor hen die Hem liefhebben. Dat betekent dat je mag weten als je God liefhebt, dat wat er ook in je leven misgaat, welke ongelukken er ook gebeuren, hoeveel kwaad er ook in het spel is, wat slechte mensen ook doen – God daar dan niet vervolgens machteloos bij staat te kijken, maar dat hij bij machte is om zulke dingen ten goede te keren. Dat betekent niet dat het kwade daarmee goed wordt of dat het God het kwaad niet zo erg vindt en al helemaal niet dat God het kwade bedacht had. Maar het betekent wel dat het kwaad niet het laatste woord heeft en dat God er een weg mee weet om het ten goede te keren. En als kwade dingen meewerken ten goede, is dat zomaar een signaal dat God aan het werk is. Het zijn dus vier signalen die erop wijzen dat de schrijver van het Bijbelboek Ester wel degelijk rekende met God. Ik las van een bijbelgeleerde die concludeerde dat de schrijver van Ester heel bewust Gods naam had weggelaten, om zo lezers actief op zoek te laten gaan in het verhaal naar aanwijzingen dat God bezig was. Om al zoekend in het verhaal God op het spoor te komen.

God op het spoor komen; door actief op zoek gaan naar aanwijzingen, hints, signalen. Is dat niet ook de bedoeling voor ons – dat we daarnaar zoeken in ons eigen verhaal? In ons eigen leven? Zoals Paulus later ook zegt dat dit de bedoeling is - dat wij God al zoekende en tastende zouden vinden. En omdat wij, net als in de tijd van Ester en van Paulus, leven in een tijd waarin het ook niet zo duidelijk is waar God is en werkt, kunnen die signalen die we net bespraken ons ook helpen om God op het spoor te komen.

Hoe dan?

Allereerst, om God op het spoor te komen, helpt het om te weten hoe God vroeger gehandeld heeft, hoe hij in de tijd van de bijbel ingegrepen heeft, wat hij gezegd heeft, wat hij beloofd heeft. Hoe beter je daarin thuis bent, hoe eerder je ziet waar God vandaag de dag werkt. Daarom alleen al is het belangrijk om thuis te raken in de bijbel.

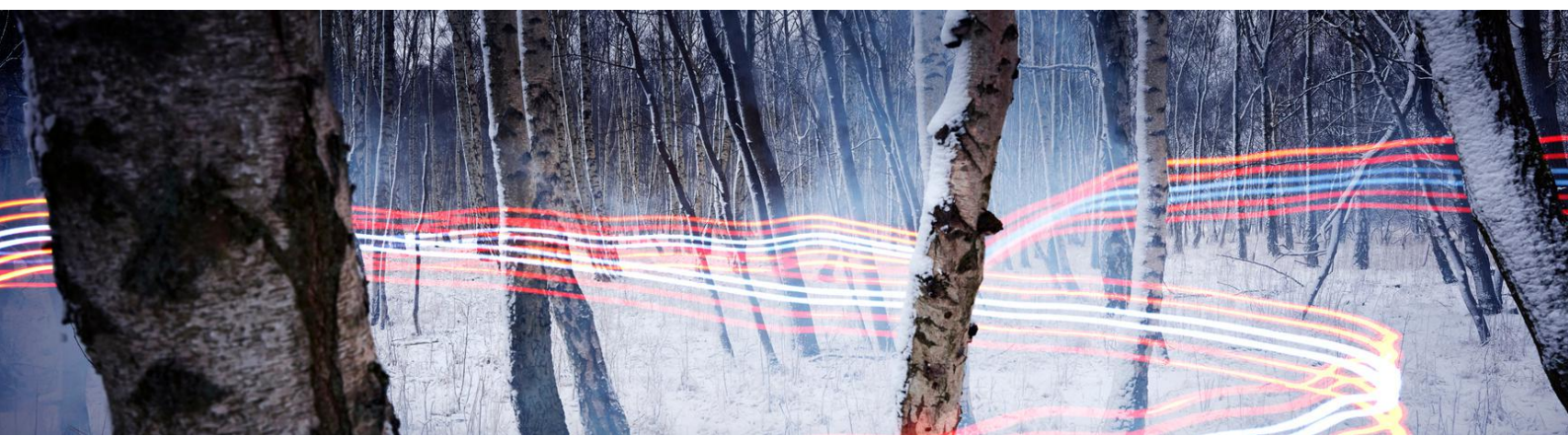
Als tweede helpt het om te letten op wat mensen zeggen die rekenen met Gods aanwezigheid, die rekenen met Gods macht, die vertrouwen dat God dingen ten goede keert. Of ze nu heel gelovig zijn of niet, maar wat mensen zeggen die rekenen met God, kan je zomaar helpen om zicht te krijgen op Gods werk vandaag de dag. Daarom is het dus belangrijk om ook gelovige mensen in je omgeving te hebben, die Gods en Gods werk ter sprake brengen.

Als derde helpt het om te letten op de 'al te toevallige' dingen. Je kunt het vaak niet met zekerheid zeggen – er gebeuren namelijk soms gewoon ook heel toevallige dingen – maar je kunt er wel op bedacht op zijn. Dat misschien juist daar God bezig is en je iets wil zeggen, of je ergens een richting op wilt sturen. Daarom is het belangrijk om te letten op die al te toevallige dingen, ontmoetingen of omstandigheden.

En dan als vierde: het helpt om te letten op verhalen van uitkomst en redding, op omkeringen ten goede. Want daar kan God zomaar achter zitten. Zulke omkeringen zeggen niet alles misschien en ze vormen op zichzelf staand ook geen bewijzen voor Gods bestaan en Gods werk. Maar je kunt er wel bedacht op zijn – want het zou zomaar wel kunnen dat God juist daar achter zit. En dus belangrijk om te letten om omkeringen-ten-goede.

Laten we op dit vierde punt nog wat langer doorgaan. Een paar voorbeelden daarvan, een paar heel verschillende. Eentje uit de geschiedenis – een van de grootste omwentelingen in Europa van de afgelopen eeuw, zo'n 35 jaar geleden. Er stond toen nog, dwars door Berlijn, een muur. En deze Berlijnse muur verdeelde al tientallen jaren Berlijn in tweeën. De ene zijde was West-Duitsland en de andere zijde Oost-Duitsland. Die muur was het symbool van het verdeelde Duitsland. Er waren mensen die daar niet mee konden leven en die het geloof hadden dat God de muur kon slechten. Zij gingen bidden om hereniging. En dat deden ze bij de muur, aan beide kanten van de muur. In november 1989 viel de muur en na tientallen jaren van de Koude Oorlog ging deze enorme ommekeer wonderwel bijzonder vreedzaam. En of het nu te maken had met die biddende groepjes of dat het evenwel zou gebeuren – achter die ommekeer zou zomaar God kunnen zitten. Want God is geen God die verdeeldheid of vijandschap zoekt – God is een God van vrede.

Een heel ander voorbeeld. Van een kerk in Rotterdam, De Samaritaan, hier vlakbij. Je hebt er misschien weleens van gehoord. Zo klein geworden. Vergrijsd. Wie gaat het licht hier uitdoen – dat was de vraag in de jaren '90. En er was opeens dat groepje studenten...

Zij gingen niet de stad uit na hun studie, maar zij bleven. En zij namen hun plek in de kerk in. En jaar na jaar kwamen er mensen bij. Nooit grootse aantallen in 1 keer. Maar langzaam maar gestaag is de kerk gegroeid tot op de dag van vandaag. En je vindt er veel jonge mensen, kinderen en tieners. Zo was ik vorige week zondag in een kerk in Rotterdam Zuid – ook zo'n soort geschiedenis. Of van de Nieuwe Kerk in Utrecht. Ooit een klein groepje nog. Maar wel een dominee die geloofde in de kracht van gebed. En die dominee en dat groepje die gingen bidden. En nu is het een van de meest bloeiende kerken in Utrecht.

Weer een ander voorbeeld – weer van een heel andere categorie, eentje op veel kleinere, persoonlijkere schaal. Die man die ik ken. Alles gedaan wat God verboden heeft. Dacht niet eens aan God. Bad nooit. In een omgeving waar niemand God ter sprake bracht. En opeens viel dat leven weg, wilde hij dat niet meer. En opeens waren veel van die mensen van dat oude pad ook weg. En opeens kwamen daar nieuwe mensen in zijn leven. En opeens - via een vriend - vond hij zichzelf terug in een kerk. En merkte hij dat hij opeens ging bidden. En opeens keerde alles om. En zo ken ik nog vele andere verhalen – van mensen die onverwacht gered werden of ongedacht God leerde kennen. Waar je zomaar van kan denken – zou God niet achter zo'n ommekeer zitten?

Ik weet wel – zulke omkeringen kun je ook anders verklaren. Die ommekeer in die kerken. Je kunt wijzen op demografische veranderingen, studenten die vanaf toen steeds vaker in de stad bleven hangen. En je kunt van die ommekeer zeggen van die omkeringen in levens van mensen – daarvan kun je zeggen: mooi voor hen, maar ja, dat gebeurt wel vaker dat mensen die steun of houvast vinden als ze m nergens anders kunnen vinden. En dat van die Berlijnse Muur – tja, zo gaan politieke ontwikkelingen soms grillig en schijnbaar onvoorspelbaar, maar ergens achteraf ook wel te verklaren in het licht van de steeds zwakkere positie van de Sovjet-Unie van die dagen.

Natuurlijk kun je zo deze verhalen afdoen. En natuurlijk is het niet onomstotelijk bewezen dat God erachter zit. Het is ook niet te bewijzen. Maar... en dat is mijn punt, als je God kent vanuit de bijbel, is het wel in lijn met hoe God werkt. En er zijn zoveel van zulke verhalen. Zoveel dat je er een patroon in kunt zien. Een patroon dat wijst op iemand die erachter zit. De Bijbel wijst die iemand aan als God, die in het Oude Testament door steeds weer van zich liet merken. En die zich in het Nieuwe Testament vooral laat zien in Jezus. En Jezus bevestigt dat God alles omkeert. In zijn woorden, zijn daden en in zijn levensweg. In zijn woord - bijvoorbeeld in wat bekend is geworden als de zaligspreekingen. Gelukkig zullen zij zijn die nu treuren, want zij zullen getroost worden. Gelukkig zullen zij zijn die nu hongeren en dorsten naar gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden. En steeds weer 'gelukkig zijn zij.. – en dan volgt er een groep die het moeilijk heeft of moeilijk gemaakt wordt en dat hun situatie omgekeerd zal worden. En Jezus' daden bevestigden ook dat God dingen voor mensen ten goede keert. Want door Jezus gingen verlamden lopen, blinden weer zien, zij die klem zaten, kregen een nieuwe roeping, zij die vast zaten in schuld werden vrij door vergeving. En zijn eigen levensweg bevestigde ook al dat God alles omkeert. Want Hij werd diep, diep vernederd, maar zo ontzettend verhoogd door God, een naam boven alle Namen. Het was zo schaamtevol dat hele gebeuren aan het kruis (naakt hing haar daar te kijk), maar Hij kreeg de hoogste eer van God. Als minder dan een slaaf werd hij behandeld, maar hij kreeg van God de status van koning voor altijd.

Een dikke rode draad door de bijbel – dat als God zich ermee gaat bezighouden, de dingen ten goede keren. Het is dus te zien in de hele bijbel, in het bijbelboek Ester ook en helemaal in Jezus. En als je er van weet, kun je het ook zomaar in je eigen leven en in levens van mensen om je heen zien en zo God op het spoor komen.

En bovendien, als je dit weet, beseft, gelooft, dan geeft dat ontzettend veel hoop.

Want het geloof in deze God-die-alles-omkeert helpt ons ook om hoopvol vooruit te kijken. Want hoe verloren de situatie ook lijkt, hoe sterk het kwaad zich ook maakt, waar het ook vast zit in je eigen leven of bij mensen om je heen – God is degene die dingen ten goede kan keren. En hoe uitzichtloos de situatie ook lijkt in de oorlogen die er zijn, of de klimaatramp die er is, of andere dingen in de wereld die er kunnen zijn – God is degene die dingen ten goede kan keren. Hij werkt vaak verborgen. Maar onderschat Hem niet. Want Hij gaat door met zijn plannen – desnoods dwars door zonden en fouten van mensen heen, zoals in het Bijbelboek Ester. Hij gaat door met zijn plannen om dingen ten goede te keren. Eens universeel en zo groots en veelomvattend dat het definitief anders is, goed, blijvend goed. Maar nu al keert hij dingen ten goede. Vaak op kleine schaal. Je moet er oog voor krijgen. Maar als je er oog voor hebt gekregen, wordt je hoop weer gevoed. Want deze God gaat uitkomst en redding bieden. Deze God en niemand anders zal dat kunnen.

Amen.

Luisterlied: God keert alles om.

